

URZĄD STATYSTYCZNY
W BYDGOSZCZY

BYDGOSKO-TORUŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY NA TLE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

www.stat.gov.pl/bydgosz

OPRACOWANIA SYGNALNE

Bydgoszcz, listopad 2012 r.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano dane statystyczne w zakresie:

- demografii – bilans przygotowany w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 r.,
- rynku pracy – ze sprawozdania Z-06 i sprawozdań MPiPS,
- gospodarki – z badania „Produkt Krajowy Brutto i jego elementy w ujęciu regionalnym” i krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej REGON,
- innowacji – z badania Innowacje w przemyśle (PNT-02) i Innowacje w sektorze usług (PNT-02/u).

Uwagi wstępne przygotowano na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy pt. „Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny w liczbach w 2007 r.”

Metropolizacja będąca elementem globalizacji, jest jednym z najbardziej dynamicznych procesów gospodarczych i społecznych XXI wieku i polega m. in. na przejmowaniu przez niektóre miasta funkcji kierowniczych w sferze gospodarczej oraz politycznej i/lub funkcji wzorcotwórczych w kulturze¹. Metropolia nie doczekała się precyzyjnej prawnej i/lub statystycznej definicji. Istnieje kilka metodologii wyznaczania metropolii. Zgodnie z prof. Bohdanem Jałowickim² przyjmuje się, że aby miasto mogło stać się metropolią, musi spełniać następujące warunki: mieć co najmniej 500 tys. mieszkańców, charakteryzować się doskonałością i wszechstronnością usług, instytucji i wyposażenia, potencjałem innowacyjnym w zakresie technicznym, ekonomicznym, społecznym, politycznym i kulturalnym oraz wyjątkowością i specyfiką miejsca. Natomiast w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 do wyznaczenia ośrodków metropolitalnych (i położonych wokół nich obszarów funkcjonalnych) przyjęto m. in. kryterium liczby ludności w ośrodku metropolitalnym powyżej 300 tys. mieszkańców³.

Obszar metropolitalny jest to obszar wielkiego miasta oraz powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, zgodnie z zasadniczym podziałem terytorialnym państwa na powiaty, stanowiący kompleks osiedleńczy zamieszkały przez ponad 500 tys. osób, skupiający instytucje współpracy międzynarodowej.

Prawną podstawą powyższej definicji są art. 2 pkt. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717) oraz art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz.U. Nr 48, poz. 550, z późn. zm.).

Dyskusja na temat potrzeby opracowania planu zagospodarowania przestrzennego Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego, pojawiła się podczas uchwalania Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Uchwałą Sejmiku Nr XI/135/2003 z 26 czerwca 2003 r. Z racji tego, iż Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nałożyła na samorządy województw obowiązek uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego jako części planu zagospodarowania województwa.

¹ M. Bassand, 1997, Métropolisation et inégalité sociales. Presses polytechniques et universitaires romandes, Lausanne, s. 45.

² B. Jałowicki, 2007, Metropolie – nowy etap rozwoju miast, (w:) G. Gorzelak, A. Tucholska (red.), Rozwój, region, przestrzeń, Warszawa, EUROREG, s. 125.

³ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, s. 188.

Istotne znaczenie w dążeniach do integracji jednostek samorządu terytorialnego tworzących potencjalny obszar metropolitalny miały starania samorządu województwa kujawsko-pomorskiego zakończone Porozumieniem Partnerskim podpisanym przez Marszałka Województwa, prezydentów Bydgoszczy i Torunia oraz starostów powiatów bydgoskiego i toruńskiego w dniu 20 kwietnia 2005 r. Wpłynęło ono na zacieśnienie współpracy między samorządami oraz ukierunkowało ich działania na rzecz tworzenia metropolii.

W dniu 27 czerwca 2008 r. podpisano kolejne porozumienie partnerskie w sprawie Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego. Sygnatariuszami porozumienia byli: Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Prezydent Miasta Bydgoszczy, Prezydent Miasta Torunia, Starosta Bydgoski, Starosta Toruński oraz Burmistrz Miasta Chełmża, Burmistrz Miasta i Gminy Koronowo, Burmistrz Miasta i Gminy Solec Kujawski, a także wójtowie gmin: Białe Błota, Chełmża, Czernikowo, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Lubicz, Łubianka, Łysomice, Nowa Wieś Wielka, Obrowo, Osielsko, Sicienko, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka. Celem porozumienia było stworzenie płaszczyzny współdziałania dla wykonywania zadań publicznych o charakterze ponadlokalnym, promowanie wspólnych projektów metropolitalnych Rządu Polskiego i Komisji Europejskiej zmierzające do podniesienia konkurencyjności Polski w Europie.

ZASIĘG TERYTORIALNY BYDGOSKO-TORUŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

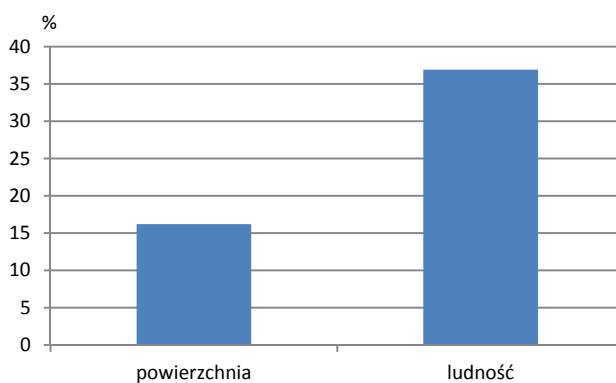
Obecnie zintensyfikowano prace nad określeniem ustroju i kryteriów delimitacji obszarów metropolitalnych w Polsce. Znalazły one odzwierciedlenie w krajowych dokumentach planowania strategicznego m.in. Zielonej Księdze dot. obszarów metropolitalnych oraz Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. W świetle tych dokumentów jedną z 10 wskazywanych metropolii w Polsce jest duopol Bydgoszczy z Toruniem. Zgodnie ze stanowiskiem Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 28 maja 2012 r. w sprawie opinii dotyczącej rządowej propozycji kształtowania obszarów metropolitalnych Radni Województwa Kujawsko-Pomorskiego wyrazili zadowolenie z postępu rządowych prac, które przybliżają do wykorzystania szansy, jaką dla rozwoju województwa stanowić będzie silny obszar metropolitalny, oparty o ścisłą współpracę w pełni autonomicznych ośrodków miejskich. W ocenie radnych zaliczenie Bydgoszczy i Torunia do ośrodków metropolii sieciowej, stwarza możliwość trwałego umiejscowienia obydwu siedzib województwa kujawsko-pomorskiego wśród wiodących ośrodków regionalnych kraju, w największym stopniu odpowiedzialnych za rozwój społeczno-gospodarczy Polski. W opinii Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego stan rozwoju Bydgoszczy i Torunia daje nadzieję, że przy właściwie prowadzonej polityce wspierania ich potencjału regionalnego, integracji funkcjonalnej i komunikacyjnej, metropolia bydgosko-toruńska stanie się ośrodkiem nowoczesnym, innowacyjnym, atrakcyjnym, konkurencyjnym, rozpoznawanym i pozytywnie postrzeganym w przestrzeni Polski i Unii Europejskiej.

W polskiej statystyce publicznej metropolia bydgosko-toruńska funkcjonuje pod nazwą **Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny**. Zgodnie z zawartymi porozumieniami terytorialnie pokrywa się z utworzonym 1 stycznia 2008 r. podregionem bydgosko-toruńskim (NTS 3) co oznacza, że obszar metropolitalny obejmuje miasta na prawach powiatu: Bydgoszcz i Toruń oraz otaczające je powiaty: bydgoski i toruński.

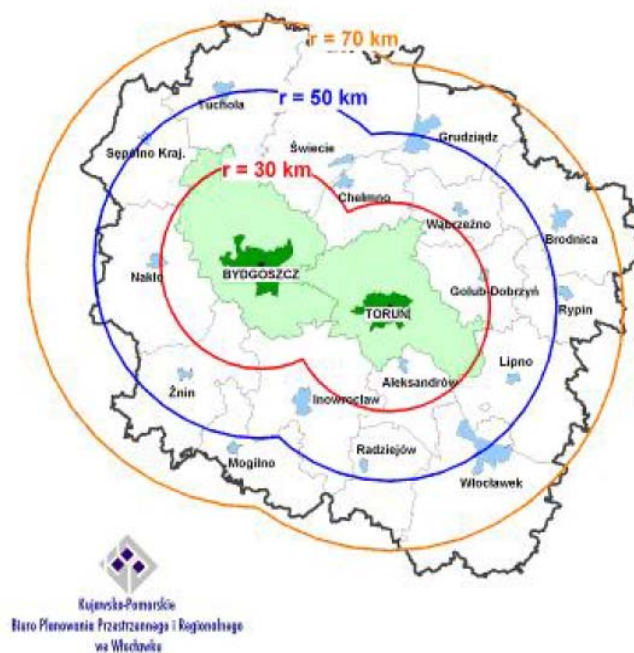
W końcu 2011 r. zdefiniowany powyżej Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny, zajmujący powierzchnię stanowiącą 16,2% województwa kujawsko-pomorskiego, zamieszkiwało 774,3 tys. osób, czyli 36,9% jego ludności. W Bydgosko-Toruńskim Obszarze Metropolitalnym 78,8% ludności stanowiła ludność miast, podczas gdy w miastach całego województwa było to 60,4%. Główną siłą demograficzną stanowią miasta Bydgoszcz i Toruń, które w 2011 r. zamieszkiwało łącznie 567,9 tys. osób, tj. 73,3% ludności obszaru metropolitalnego.

UDZIAŁ BYDGOSKO-TORUŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO W WOJEWÓDZTWIE POD WZGLĘDEM POWIERZCHNI ORAZ LICZBY LUDNOŚCI W 2011 R.

Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny zajmuje centralną część województwa. W promieniu do 30 kilometrów od obydwu miast leży aż 40% jego obszaru.

BYDGOSKO-TORUŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY NA TLE WOJEWÓDZTWA

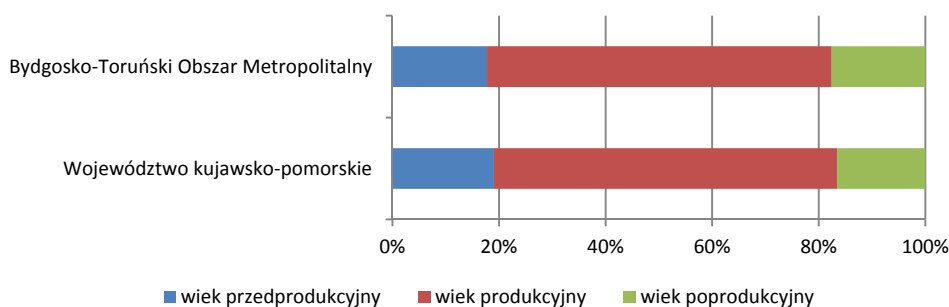
Źródło: Podsumowanie z realizacji zadań Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego za okres 2002–2006 (przyjęte przez Zarząd Województwa w dniu 27.09.2006 r.)

W 2011 r. obszar metropolitalny charakteryzował się wyraźnie wyższą gęstością zaludnienia (266 os./km²) niż województwo (117 os./km²). Wśród ludności obszaru metropolitalnego i województwa przeważały kobiety, które stanowiły odpowiednio: 52,4% i 51,5% mieszkańców. Współczynnik feminizacji w obszarze metropolitalnym ukształtował się na poziomie 110 kobiet na 100 mężczyzn i był wyższy niż w województwie, gdzie ukształtował się na poziomie 106.

W strukturze mieszkańców rozpatrywanej według ekonomicznych grup wieku w obszarze metropolitalnym i w województwie przeważały osoby w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18–64, kobiety 18–59; odpowiednio: 64,7% i 64,4%). Nieznaczne różnice między obszarem metropolitalnym a województwem zaznaczają się w udziale ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym. W obszarze metropolitalnym zanotowano niższy o 1,3 p.proc. odsetek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) niż w województwie, gdzie wynosił on 19,0%. Natomiast w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej) w obszarze metropolitalnym był on o 1,0 p.proc. wyższy niż w województwie i wynosił 17,6%.

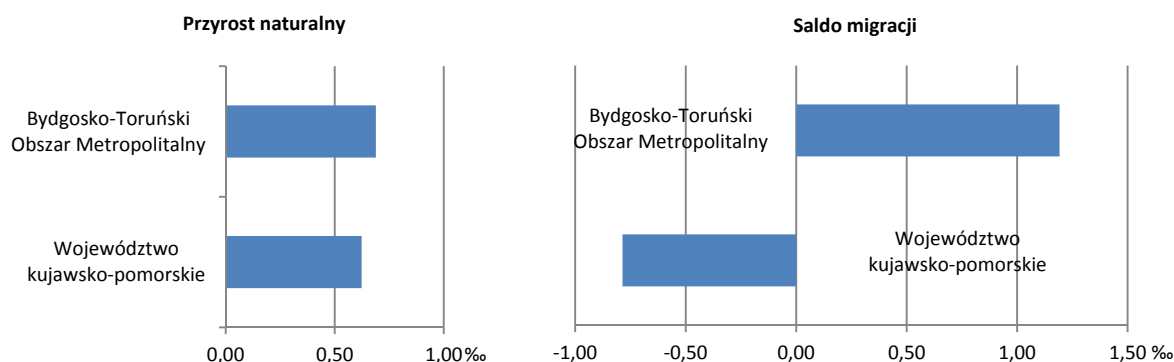
STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W 2011 R.

W 2011 r. zarówno w obszarze metropolitalnym, jak i w województwie odnotowano podobny poziom współczynnika obciążenia demograficznego, tj. ludności w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wyniósł on 54,6 w obszarze metropolitalnym i 55,3 w województwie. Zauważa się, że obciążenie to było wewnątrznie zróżnicowane. W obszarze metropolitalnym, podobnie jak w województwie, wśród ludności w wieku nieprodukcyjnym większość stanowiła młodsza część populacji – 50,2%. Jej udział w ogólnej liczbie ludności w wieku nieprodukcyjnym w województwie był o 3,3 p.proc. wyższy i wynosił 53,5%. Przyrost rzeczywisty ludności kształtowany jest przez przyrost naturalny i saldo migracji. W 2011 r. współczynnik przyrostu naturalnego w obszarze metropolitalnym kształtował się na podobnym poziomie jak w województwie (odpowiednio: 0,69‰ i 0,62‰), podczas gdy saldo migracji przeliczone na 1000 ludności wykazywało znaczne różnice (porównywalnie: 1,19‰ i minus 0,79‰). Oznacza to, że obszar metropolitalny jest zasilany ludnością napływową w przeciwieństwie do województwa, gdzie notuje się jej odpływ.

PRZYRÓST NATURALNY ORAZ SALDO MIGRACJI NA 1000 LUDNOŚCI W 2011 R.

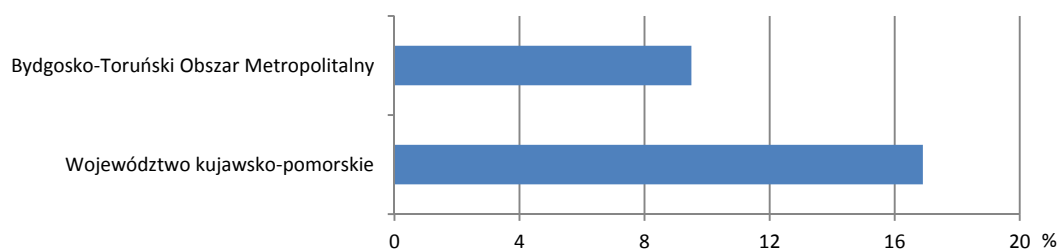

Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny w większym stopniu niż potencjał demograficzny koncentruje potencjał gospodarczy. Na jego terenie obserwuje się znacznie korzystniejszą niż w całym województwie kujawsko-pomorskim sytuację na rynku pracy. W 2011 r. skupiał on 49,3% ogółu pracujących, przy 22,3% udziale bezrobotnych zarejestrowanych w województwie. Jednocześnie struktura pracujących i bezrobotnych zarejestrowanych w obszarze metropolitalnym i w województwie była zbliżona. W przypadku pracujących nieznacznie wyższy był udział mężczyzn w ogólnej ich liczbie i wyniósł odpowiednio: 51,2% i 52,2%. Wśród bezrobotnych natomiast zarejestrowanych dominowały kobiety, które stanowiły odpowiednio: 54,3% i 56,0%.

Relatywnie duży udział pracujących i mały udział bezrobotnych zarejestrowanych w obszarze metropolitalnym w stosunku do województwa znajduje swoje potwierdzenie w stopie bezrobocia. W 2011 r. na terenie obszaru metropolitalnego wynosiła ona 9,5% i była o 7,5 p.proc. niższa niż w województwie (17,0%). W obszarze metropolitalnym niższy był też udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2011 r. wyniósł on 6,2% i był o 4,1 p.proc. niższy niż w województwie (10,3%).

STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO W 2011 R.

Stan w dniu 31 XII

W 2011 r. w obszarze metropolitalnym przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 3279,74 zł, a w województwie było to 3062,32 zł. Oznacza to o 7,1% wyższe wynagrodzenia na terenie obszaru metropolitalnego niż średnio w województwie.

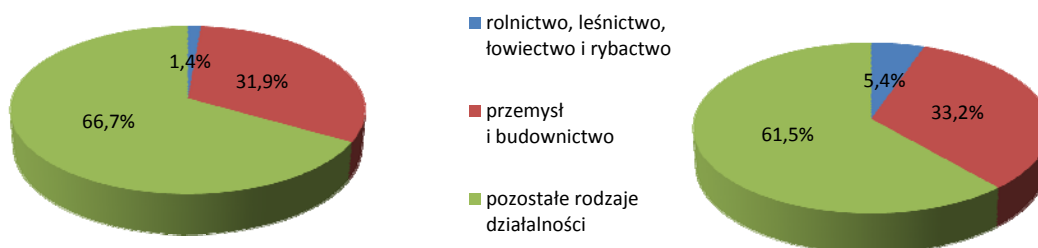
Korzystniejsza w obszarze metropolitalnym niż w Kujawsko-Pomorskim sytuacja na rynku pracy znajduje swoje odzwierciedlenie w rozkładzie wartości dodanej brutto, która jest jednym z podstawowych kryteriów oceny efektywności nakładów czynników produkcji. W 2009 r. w obszarze metropolitalnym wypracowano 48,0% wartości dodanej brutto całego województwa (w liczbach bezwzględnych było to odpowiednio: 26300 mln zł i 54844 mln zł). Jej wartość przeliczona na 1 mieszkańca na obszarze metropolitalnym wynosiła w 2009 r. 34572 zł i była o ok. 1/3 wyższa niż przeciętnie w województwie (dokładnie o 8062 zł w 2009 r.).

STRUKTURA WARTOŚCI DODANEJ BRUTTO WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI W 2009 R.

Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny

Województwo kujawsko-pomorskie

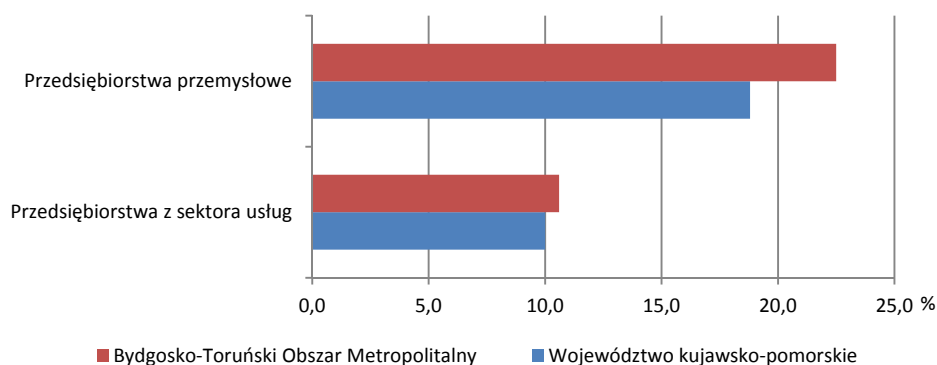

Wobec powyższego warto przyrzeć się dokładniej strukturze wartości dodanej brutto według rodzajów prowadzonej działalności gospodarczej, a zwłaszcza wkładowi rolnictwa do tego wskaźnika. Różnice w zakresie tego rodzaju działalności prowadzonej w obszarze metropolitalnym i w województwie są bowiem najznaczniejsze. W 2009 r. udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w wartości dodanej brutto wynosił: 1,4% w Bydgosko-Toruńskim Obszarze Metropolitalnym, ale aż 5,4% w całym województwie. Dla porównania, w tym samym roku udział wartości dodanej brutto z przemysłu i budownictwa w wartości dodanej obszaru metropolitalnego i województwa był zbliżony i wynosił odpowiednio: 31,9% i 33,2%. Większość wartości dodanej brutto w obszarze metropolitalnym, bo 66,7%, podobnie jak i w województwie (61,4%), generowana była przez podmioty gospodarcze prowadzące pozostałe rodzaje działalności.

Na opisaną sytuację z pewnością ma wpływ koncentracja podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w obszarze metropolitalnym, która w latach 2009–2011 wydaje się nasilać. O ile bowiem w 2009 r. w obszarze metropolitalnym zarejestrowanych było 45,4%, to w 2011 r. już 46,6% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej z województwa. Tendencję do koncentracji w obszarze metropolitalnym odnotowano zarówno w przypadku podmiotów gospodarki narodowej z sektora publicznego, jak i znacznie liczniejszych podmiotów gospodarki narodowej z sektora prywatnego.

Korzystniejsza sytuacja w obszarze metropolitalnym względem sytuacji w województwie występuje też w zakresie zdolności przedsiębiorstw do kreowania i wdrażania innowacji, przy czym różnice w większym stopniu dostrzegalne są w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych niż z sektora usług.

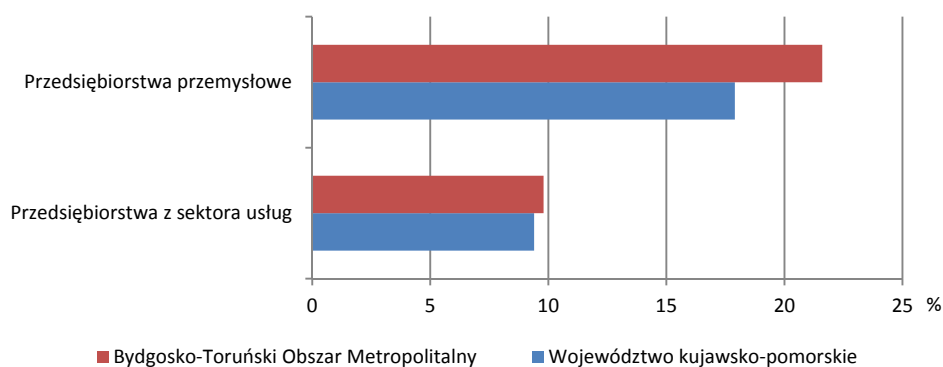
UDZIAŁ PRZEDSIĘBIORSTW AKTYWNYCH INNOWACYJNIE W LATACH 2008-2010 W OGÓLNEJ LICZBIE PRZEDSIĘBIORSTW OBJĘTYCH BADANIEM O INNOWACJACH

W przedsiębiorstwach przemysłowych działających na terenie obszaru metropolitalnego aktywność innowacyjną w latach 2008–2010 wykazało 22,5% przedsiębiorstw objętych badaniem o innowacjach i było to o 3,7 p.proc. więcej niż w województwie, podczas gdy analizowany wskaźnik w odniesieniu do przedsiębiorstw z sektora usług wyniósł 10,6% i był tylko o 0,6 p.proc. wyższy od notowanego w województwie.

UDZIAŁ PRZEDSIĘBIORSTW, KTÓRE W LATACH 2008-2010 WPROWADZIŁY NOWE LUB ISTOTNIE ULEPSZONE PRODUKTY I/LUB PROCESY W OGÓLNEJ LICZBIE PRZEDSIĘBIORSTW OBJĘTYCH BADANIEM O INNOWACJACH

Większa aktywność innowacyjna przedsiębiorstw z terenu obszaru metropolitalnego przekłada się na poziom wdrażania innowacji na tym obszarze. Udział przedsiębiorstw, które w latach 2008-2010 wprowadziły nowe lub/i istotnie ulepszone produkty i/lub procesy w ogólnej liczbie przedsiębiorstw objętych badaniem o innowacjach wśród przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 21,6%, zaś wśród przedsiębiorstw z sektora usług 9,8%. Był wyższy od notowanego dla całego województwa analogicznie o 3,7 p.proc. i o 0,4 p.proc.

Działania podjęte dla integracji Bydgosko-Toruński Obszar Metropolitalny, stanowiącego centralną część województwa kujawsko-pomorskiego, mogą wpłynąć na intensyfikację zjawisk opisanych w opracowaniu. Regularne monitorowanie ich przebiegu powinno stać się stałym elementem procesu integracji.

Autorzy opracowania: *Magdalena Piotrowska, Wiesława Duży, Agata Kordowska*
– Referat Analiz i Badań Regionalnych pod kierunkiem *dr Wiesławy Gierańczyk* – tel. 566117128

Redakcja merytoryczna, techniczna, skład i grafika komputerowa:
Karolina Hunker, Dariusz Klamecki, Agnieszka Krautforst-Kłoszewska, Ewa Liminowicz, Magdalena Miśko

– Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych pod kierunkiem *Małgorzaty Rybak*

Informatorium: e-mail InformatoriumUSB DG@stat.gov.pl, tel. 52 3669400